



Gülten
Dayıoğlu

“UMUT İNSANIN ŞAHDAMARI KADAR ÖNEMLİDİR”

Edebiyatımıza unutulmaz eserler bırakan Muzaffer İzgü “Çocuk okuru olmayan bir toplumun yetişkin okuru da olmaz” demişti. 8-14 Kasım tarihleri Dünya Çocuk Kitapları Haftası olarak kutlanıyor. Teknolojinin çocukların yaşama hızla girdiği bir dünyada çocuklara kitap nasıl sevdirilir? Çocuk okur sayısı nasıl artırılır? Bu hafta Ayraç’a çocuk edebiyatının bir başka usta kalemi, Fadiş’in yazarı Gülten Dayıoğlu’nu konuk ediyoruz. Dayıoğlu ile bilim kurgunun sınırlarını zorlayan son kitabı ‘Yanardağın Yankısı’nı konuştuk. Dayıoğlu “Umut insanoğlu için pıt pıt atan şahdamarı kadar önemlidir. Aş, ekmek, su, hava da diyebiliriz umuda. Pek çok zor geçen çocukluk yıllarımdan beri, umutsuz yaşamamaya çağına tüm varlığımla inanıyorum” diyor.

Dünyayı kasıp kavuran bir salgınla baş etmek zorunda kaldık. Uzun süre evden çıkmadık. Siz bu süreci nasıl geçirdiniz?

Evde kapalı kaldığımız süreler Yanardağın Yankısı adlı eserimi yazmaktaydım. Başka işler için çalışmamın bölünmemesi bana çok yaradı.

Doksanın üzerinde kitabınız var. Bu kadar üretken bir yazar olmayı neye borçlusunuz?

Öğrenim yaşamımda çok disiplinli yaşam sürdürdüm. Ailemin orta halli olması nedeniyle pek çok konuda, evde de disiplin vardı. Başka bir deyişle bol bulamaç yaşamıyorduk. Ekleyip kurma bilincini çok küçük yaşta edinmeye başlamıştım. Hukuk okurken de hep tetikte ve çok düzenli olmam gerekiyordu. Öğretmenlik mesleği de planlı yaşama halimi taçlandırdı. Dokuz tarakta bez dokumayı, zamani son damlasına kadar “idareli kullanmayı” hayatın zorunlu kıldığı süreçlerde öğrendim. Hızlı yürümezsem, yürüyenler tarafından ezileceğimin bilinci de beni düzenli çalışmak için tetikledi durdu. Tüm bu gelişmelere bir de yazarlık dürtüsü eklenince yazmayı ve yazabilmek için de okumayı yaşam biçimi edinerek, onca eseri ortaya çıkardım.

“ZAMANA AYAK UYDURMASAYDIM BİTMİŞTİM”

İlk romanınız Fadiş’ten bu yana tam elli yıl geçmiş. Bu geçen elli yılda dünyada ve

Türkiye’de hemen her alanda pek çok değişim yaşandı. Sizin romanlarınız bu değişimden nasıl etkilendi?

Kendimi yazarlığa adanmıştım. Yazmazsam adeta soluk almakta zorlanırdım hale düşüyordum. Yaşam sevincim de

dağın Yankısı gibi günümüzdeki dünya, doğa ve insanlık gerçeklerini, bilimkurgu, fantastik kurgu yöntemlerini de kullanarak, bir gençlik romanı yazabildiğim için tüm varlığımla Allah’a şükrediyordum.

lerden besleniyorsunuz?

Çocukluğumdan beri zihnen, ruhen ve bedenlen dünyaya, doğaya, başta insan olmak üzere tüm canlılara karşı çok duyarlıyım.

Bu hallerim beni seslere, kokulara, hatta tatlara karşı da aşırı ilgilili kılıyor. Oldukça yorucu özellikler bunlar. Ama yazarlığıma katkısı çok. Ama yeterli olmuyor elbette. Bu açığı düzenli okuyarak, düş kurarak, dinleyerek, deneyerek, bazen de tadarak hatta dokunarak edindiğim, bin bir türden bilgiyle beslenerek kapatıyorum. Özetlersek, kitaplarını yazarken beş duyum tetikte oluyorum.

‘YANARDAĞIN YANKISI’ KİTABI TOPLU BİR ZİHNSEL KALKINMAYA ÇAĞRI

Bilim kurguya yakın, fantastik hikâyeleriniz de var. Son kitabınız ‘Yanardağın Yankısı’ da öyle bir kitap. Bu kitabı yazarken neyi ön plana çıkarmak istediniz?

Yanardağın Yankısı adlı gençlik romanımı yazarken, okurlarıma, yer küremize, gökkubbemize doğaya, dağın taşına, açıkçası tüm yaratılmışlara karşı hep birlikte bilinçlenelim mi demeye çabalıyorum. Onların değerlerini ve varlığına katkılarını algılayıp anlayabilmek için bilimi teknolojiyi, düşleri, düşünceleri vb. araç edinerek, insanlık adına topyekün zihinsel kalkınmaya var mısınız diyorum.

“ÇOK BOYUTLU KİTAPLARI YAZARKEN DEMOKLES’İN KILICI TEPEMDE ASILI DURUR”

Dero farklı bir çocuk. Kendi özünde de olan magma kaymağı dostları olan, kafasının büyüklüğü ve ilginç fikirleri nedeniyle kalabalıklardan uzakta büyüyen hatta kendisine bir mağarada yer edinen bir çocuk. Hayatına pek çok kişi giriyor. Sıra dışı, fantastik karakterleri de görüyoruz. Bilim kurgu alanında yazmak hayal dünyanızın sınırlarını zorluyor mu? Hikâyeyi başka bir boyuta taşıyor daha sonra vazgeçtiniz mi?

Bilim kurgu ve fantastik kurgu yöntemleriyle yazarken, bir

yandan düş dünyamın sınırlarını zorluyorum. Bir yandan da uçuk kaçık hayallerle okurlarımın zihinlerine, belleklerine çöp niteliğinde satırlar aktarmak için çok dikkatli davranıyorum.

Kısacası düş kurarken, dizginler hep bende oluyor. Çünkü çocuk ve genç okurlarımın zihinlerine, belleklerine aşırı derecede saygı duyuyorum. Aynı zamanda okurlarıma karşı yazar olarak sorumluluk duyuyorum. O nedenle düşler, döküm saçım temelsiz (uyduruk), hiç değil. Düşlerdeki her şey, akla yatkın, derli toplu akıyor onlara. Başka bir deyişle inanılmaz güç gibi görülen düşler bile, kesinlikle bir yerinden gerçeğe dokunuyor. Boyut değiştirerek yazmak için beş duyum tetikte oluyorum. Gerçekten halata yapma korkusu, Demokles’in kılıcı gibi tepemde sallanıp duruyor bu çok boyutlu romanları yazarken.

“ÇOCUKLARIN HAYAL KURMA BECERİLERİ GÜDÜK KALABİLİR”

Çocuklar fazlasıyla ekran karşısında. Kitap okumak daha duranlık gerektiren bir eylem. Çocuk edebiyatına yön veren bir yazar olarak bu çağda büyüyen çocuklarla ilgili gözlemlerinizi neler?

Bu konuda kaygılarım var. Telefon, tablet, bilgisayarın etkisiyle aile bütünlüğümüz, karışıklık görüş alışverişi yapılan sohbetler, büyüklerin öğütleri ya da övgüler yergiler, yaşam içinden örneklemeler yok artık. Sofrada oluşan aile olma özelliğinin bozulmasına çok üzülüyorum. Giderek çocukların teknolojik araçlara uyum sağlarken, beden yapılarını hatta zihinsel ve duşsel yapılarını, eğitim bütünlük, özgünlüğünü yitirmesinden de korkuyorum. Hele hele bilinen araçlarla yüklenen bilgilerin, çocuğun düşünme ve düş kurma, yaratma yetilerinin güdük kalma, özgünlüğünü yitirme gibi kuşkuvar, beni nasıldır ediyor biliseniz! Yeni kuşakların, başkalarının düş ve düşünceleriyle hayata atılmalarını istemiyorum.

“TEKNOLOJİ FIRTINASINA TUTULDUK, ÇOCUK OKUR

“DAKTİLOMUN ADINI TORUNUMA VERDİK”

Teknoloji çok hızlı geliyor. Bazen yetişmek de kolay olmuyor. Işın Çağı İnsanları, Dünya Çocukları Olsa, Parbat Dağı’nın Esrarı ve son kitabınızda da bilim kurguya, teknolojiye yer veriyorsunuz. Siz kendi yaşamınızda bu hızlı değişime ayak uydurabiliyor musunuz?

Benim gsm ve bilgisayarlarla, hatta yazarı araçlarla yaşadığım serüvenleri not etseydim özgün bir komedi kitabı olurdu. İlk on yıl kitaplarımı elle yazdım. Sonra daktilo kullanmaya başladım rahmetli

esimin dayatmasıyla. İyi ki dayatmış. Daktilo kursuna gittim sekiz ay. Ödül olarak, elektrikli daktilo alındı bana. Öylesine sevdim ki! Makineye Ece adını koydum. Çünkü bu adı çok sevdim. Ece ile Yüce adlı yirmi kitaplık resimli dizi hazırladım. Sonra Ölümsüz Ece adlı çocuk romanımı yazdım. Daha sonra ne oldu biliyor musunuz? Torunum, ilk göz ağrım dünyaya geldi. Ana babası, annemiz Ece adını iyice içselleştirdi. Kızımıza Ece adını verelim demişler.

“EŞİM GİDİNCE HUYSUZ BİLGİSAYARIMLA BAŞ BAŞA KALDIM”

1989 yılında bana bilgisayar alındı. Ekranı dosya kağıdı boyutundaydı. Hemen bilgisayar kursuna gitmeye kalkıştım. Bu kez eşim uygun bulmadı. Kendisi işyerinde sekreterden ve öğullarımdan öğreniyordu. Bana da yardım olacağını söyledi. Olu da...Ama bilgisayarlar öylesine gelişip karmaşıklıktaki kıl Gerginlik hele hele, kavgadan ömür boyu uzak duran biri olduğum halde, bilgisayarla cebelleşmeye başladım. Dara düşünce büromuzu arar, eşime “Bilgisayar bugün yine bana etmediğini bırakma-

di diyerek sorunları sıralardım. Birkac kez yazmakta olduğum roman silindi yok oldu. Ailem böyle durumlarda hemen su soruyordu: Hanım, anneciğim, resine bastıra da bilgisayarın netini? Hep suçu ben oluyordum. Gonderdiğimi sandığım, birileri tarafından beklemede olan önemli makiller gitmişti. Doğrusu seyrekte olca yazdıklarımı kaydetmeyi unuttuğum da oluyordu. Daha neler neler... Eşim de gidince huysuz bilgisayarla baş başa kaldım şimdilerde.

sönüyordu. Ben de düzenli ve sürekli olarak yazdım. Ancak, kendimi yani kalemimi yenilemezsem, yeni kuşak okurları yitireceğimi anlamakta geçikmedim. Bu nedenle dünyada, edebiyat alanında, eğitimde, pedagojide, çocuk ve gençlerle ailelerde, teknolojiye vb. gözlemlediğim gelişmeleri yazarlık içgüdüsüyü içselleştiriyordum. Kısacası yenilikleri adım adım izlemeye koşulladım kendimi. Zamana ayak uyduramayı bitmiştim. Bu yaşında Yanar-

“TEKNOLOJİNİN ESİRİ OLDUK”

Üç kuşağın yazarı olarak anılıyorsunuz. Kuşaklar arası değişimle ilgili gözlemlerinizi öğrenmek isterim.

Teknolojideki olağanüstü gelişmelere bizler ulusca, tabandan değil, tepeden dalдық. Pedagojik, psikolojik, sosyal ve eğitim yönünden hiç hazır değildik böylesine teknoloji bombardımanına. Artıları ve eksileriyle çoğunluk olarak, tutsak olduk bu güne. Sonuçlar ortada. **Kitaplarınızı yazarken ne-**

SAYIMIZ YETERSİZ

Muzaffer İzgü "Çocuk okuru olmayan bir toplumun yetişkin okuru da olmaz" diyor. Sayısız eser verdiniz. 15 yıl öğretmenlik de yaptınız. Çocuk okurlar oluştu mu? Yoksa teknoloji çocuk okuyucuların oluşmasının önünde engel mi?

Meslektaşım Muzaffer İzgü'yü saygı ve rahmetle anıyorum. 2021 yılına kadar bizler ve yeni kuşak yazarlar belli bir sayıda okur kazanmayı başardık. Yetersiz ama... Bana sorulan bu soru 2031 ve de 2041'de sorulduğunda, yazar ve düşünürlerin verecekleri yanıtları öylesine merak ediyorum ki!..

Bu görüşümün temelinde, başta da belirttiğim gibi, teknoloji, toplumumuza tabandan değil, tepeden girdi. Üstelik gerçek ölçülere vurulduğunda, ülkemizde hala okuma yazma bilmeyenlerin sayısı görmezlikten gelinecek düzeyde değilken,

topyekün teknoloji fırtınasına tutulduk. Kısacası çocuk ve gençlerde okuma sevgisi, okuma alışkanlığı, okuma bilinci oluşturulmadan, yaşamımıza des-tursuz giren teknoloji, okuma eyleminin yeşerip boy atmasını elbette engellemektedir.

Sesli kitapların olduğu platformlar var. Siz bu platformlardan kitap seslendirmelerini dinliyor musunuz?

Sesli kitap ortamlarına hiç girmedim. Ama bu alanda bir atılım yapmayı düşünüyorum.

Yapılan araştırmalar gençlerin çok mutlu olmadığını gösteriyor. Ekonomik ve siyasi sebepler bunun sonucu olabilir. Elbette görüntü dünyasının da (sosyal medya, vb.) bunda bir payı var. Oysa sizin kitaplarınızda hayata küsmeyen, mutlu olmasını bilen çocuklar var. Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ummak ile umudun farklı olduğunu lisedeyken öğrenmiş,

Ummak adında bir kısa öykü yazmıştım. Öykü, Vatan gazetesi sanat sayfasında yayınlanmıştı. (1960'larda) Umudun da ümit, bana göre insanoğlu için, hiç durmadan pıt pıt atan şahdamarı kadar önemlidir. Aş, ekmeğin su, hava da diyebiliriz umuda. Pek zor geçen çocukluk yıllarımdan beri, umutsuz yaşanmaya yavaş yavaş tüm varlığımla inanıyorum. Bu nedenle başta kendi yaşamımdan da motifler içeren ilk romanım Fadiş olmak üzere tüm eserlerimde umut, ümit, hep başkışede yer alır. Ben de umut içeren kitaplar okuya okuya, zor günleri aşmış, yaşama tutuna geldim.

Çocuk edebiyatındaki yeni yazarları takip ediyor musunuz?

Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı'nı, yavaş yavaş ve yaşamdan ayrılmadan da yeni yazarlarla bağımı sürdürmek için kurduğum ailece. Bir yıl nitelikli çocuk romanına, ertesi

yıl da nitelikli gençlik romanına on bin lira ödül veriliyor. Altın Kitaplar Yayınevi de bu ödüllü kitapları basıyor. www.gultendayioğlu.com'dan yarışma koşullarını öğrenilebilir. Bunun yanında bazı genç yazarlar eserlerini imzalayıp bana gönderiyorlar. Bu yolla da bağımız sürüyor.

"FADIŞ İLK GÖZAĞRIM"

Kitaplarınız arasında ayrı bir yere koyduğunuz eseriniz var mı?

Fadiş ilk çocuk romanım. İlk gözağrım. Sanırım geçmişten bu yana, pek çok okurumun da ilk gözağrını. Çünkü Fadiş romanını çizimleriyle yeni evlerine götürülenler az değil. 1971-2021 arasında yüzüncü baskısını çoktan aştı. Roman kahramanı Fadiş de tam elli yaşında oldu.

Aslında tüm kitaplarım evlatlarım gibi. Onları da zihnimde belleğimden ruhumda hayallerimde oluşturup dünyaya getiriyorum.

"REŞAT NURİ GÜNTEKİN SAYESİNDE KÜTÜPHANENİN ANAHTARINI ALDIM"

Reşat Nuri Güntekin sizin sınıfınıza müfettiş olarak giriyor. Öğretmeniniz sizi müfettişle tanıştırdı, kitap okuduğunuzu söyleyince kendisi sizin kütüphanede görevlendirilmenizi istiyor. Kütüphanede olmanın yaşamınıza katkıları ne oldu?

İlkokul öğretmenim Kütahya'dayken, doğuştan gelen yeteneğim nedeniyle gelecekte yazar olabileceğimi söyleyip beni ilk iş olarak Vahit Paşa kütüphanesine götürmüştü. Görevliye özelliklerimi anlatarak: "Bu çocuğa yardım etmeliyiz. Kendisine yaşına göre kitaplar verin. Yazarlığının temeli oluşsun" türünden ricalarda bulunmuştu. Sevgi, saygı ve rahmetle andığım Reşat Nuri Güntekin Beyefendi bana okul kütüphanesinin anahtarını vermesini sağladığında, "Aç tavuğun rüyalarında kendisini hep arpa ambarına girmiş olarak görmesi gibi, ben de büyük bir açlıkla kitapların dünyasına daldım. Ortaokul sürecinde yaz - kış... Orada yaptığım okumalar, okuma açlığımı ve okuma alışkanlığımı tetikledi. Liseye başladığımda zaten, okuma oburluğunun kapılarını zorluyordum.

